

SVEUČILIŠTE J.J. STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Martina Bedić

**CRTAČKA LIKOVNA TEHNIKA TUŠ-NAČIN PRIMJENE U LIKOVNIM
AKTIVNOSTIMA DJECE VRTIĆKE DOBI**

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2019.

SVEUČILIŠTE J.J.STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

**CRTAČKA LIKOVNA TEHNIKA TUŠ-NAČIN PRIMJENE U LIKOVNIM
AKTIVNOSTIMA DJECE VRTIČKE DOBI**
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Likovna kultura u integriranom kurikulu

Mentor: izv.prof.dr.art. Goran Kujundžić

Student: Martina Bedić

Matični broj :418

Slavonski Brod, 2019.

SAŽETAK

Cilj istraživanja ove teme je bio utvrditi na koji se način djeca vrtićke dobi koriste crtačkom tehnikom tuš te koje razlike nastaju kada koriste različite pribore za crtanje tušem. Istraživanje je provedeno u dječjem vrtiću „Sv. Josip“ Granešina u Zagrebu, u dvije odgojne skupine, mlađa vrtićka skupina i starija vrtićka skupina. Za potrebu ovog istraživanja djeca su crtala sa tušem i perom te sa laviranim tušem i kistom u različite dane u razmaku od tjedan dana. Mlađa vrtićka skupina je prva pristupila crtanju, dok je starija pristupila tjedan dana kasnije. U mlađoj vrtićkoj skupini prikupljeno je 32 rada, to znači da je 16-tero djece pristupilo istraživanju. Svako dijete je nacrtalo po dva likovna rada, jedan sa tušem i perom, a jedan sa laviranim tušem i kistom. U starijoj vrtićkoj skupini je sudjelovalo 19-tero djece i prikupljeno je 38 dječjih likovnih radova. Kao i u mlađoj vrtićkoj skupini svako je dijete nacrtalo dva likovna rada. Svi dječji radovi su prikupljeni, a izabrani nasumičnim odabirom i analizirani. Djeci je motiv za crtanje bio leptir.

Ključne riječi: likovna tehnike, tuš, lavirani tuš, dječji crtež

SUMMARY

The aim of this research was to determine how kindergarten children use the drawing ink technique and what differences are created by using different drawing ink tools. The research was conducted in kindergarten „ Sv. Josip“ Granešina in Zagreb, in two educational groups, a young kindergarten group. For the sake of this research, the children were using drawing ink with a washbasin and a drawing ink with a brush. They did so in different days a week apart. The younger kindergarten group first approached a week later. In the younger kindergarten group, 32 workloads were collected, which means that 16 children had access to the research. Each child drew two artwork, one with a drawing ink using a washbasin and one with a lavender drawing ink using a brush. In the older kindergarten group, 19 children attended and 38 children's artworks were collected. As in the younger kindergarten group, each child drew two artworks. All children's works were collected and randomly selected as analyzed. The child's motive for drawing was butterfly.

Keywords: art techniques, shower, lavish shower, children's drawing

SADRŽAJ:

UVOD.....	9
1.LIKOVNI RAZVOJ DJETETA.....	10
1.1.Početak likovnog jezika.....	10
1.2. Razvoj dječjeg likovnog izraza.....	10
2.LIKOVNI JEZIK KOD DJECE.....	11
3.PRIKAZ ANIMALNOG MOTIVA.....	11
3.1. Djeca u dobi od 2 do 4 godine.....	11
3.2. Djeca u dobi od 4 do 5 godina.....	12
3.3. Djeca u dobi od 5 do 6 godina i starija.....	12
4.MOGUĆNOST UTJECAJA NA LIKOVNU KREATIVNOST.....	13
6.CRTAČKA LIKOVNA TEHNIKA TUŠ.....	14
5.1. Tuš-pero.....	14
5.2. Metalno pero.....	14
5.3.Lavirani tuš.....	14
5.4. Tuš- drvce, tuš-trska.....	15
5.5. Tuš- kist.....	16
6.METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA.....	17
6.1. Cilj istraživanja.....	17
6.2. Hipoteza istraživanja.....	17
6.3. Varijable.....	17

6.4.Uzrok istraživanja.....	17
6.5. Instrument istraživanja.....	17
6.6. Postupak istraživanja.....	17
6.7. Način obrade podataka.....	18
7.ANALIZA RADOVA.....	19
7.1. Likovna analiza radova djece starije dobi.....	20
7.2. Likovna analiza radova djece mlađe dobi.....	27
8.RASPRAVA.....	32
9.ZAKLJUČAK.....	33
LITERATURA.....	34

UVOD

Djeca već od najranije dobi kreću sa raznim istraživanjima i izražavanjima pa tako i sa likovnim izražavanjem. Svako dijete kroz likovno izražavanje istražuje sebe i svijet oko sebe. Svako viđenje nečega prenosi na papir. U najranijoj dobi mi odrasli ne možemo predočiti što je dijete nacrtalo, ali sa vremenom kako dijete raste počinje i crtati tako da možemo i mi raspoznati što je na slici.

Svaki odgojitelj koji želi da se dijete likovno kvalitetno izrazi mora omogućiti sljedeće uvjete: sredstva za rad, materijale, kvalitetne poticaje, mora djetetu dati slobodu izražavanja i važiti dječje mišljenje.

Odabrala sam tuš kako glavni problem ovoga rada jer me uvijek zanimalo zašto ga djeca ne koriste u svome radu u dječjim vrtićima. Svaki puta kada bi priupitala odgojiteljicu ona bi rekla kako je komplicirano i da oni to ne znaju. U sebi sam uvijek mislila „što to može biti toliko komplicirano a da dijete ne može napraviti sa svojom maštom?“

Cilj istraživanja je bio utvrditi na koji se način djeca vrtićke dobi koriste crtačkom tehnikom tuš te koje razlike nastaju kada koriste različite pribore za crtanje tušem. Kroz ovo istraživanje sam željela odgovoriti na sljedeća pitanja: hoće li starija dobna skupina djece će likovnoj tehnici tuš pristupi s više detalja u likovnom izrazu u odnosu na djecu mlađe dobne skupine. Hoće li djeca će se kod crteža laviranim tušem bazirati na popunjavanju ploha zadanog motiva, a kod crtanja tušem i drvcem na iscrtavanje detalja. Hoće li crteži crtani tehnikom lavirani tuš i kist će prostorno zauzimati više mjesta na papiru od crteža crtanih tušem i drvcem.

Dobila sam vrlo pozitivne odgovore iako samna početnu mislila da od svega neće biti ništa. Kada su djeca kretala sa crtanjem tušem i perom te laviranim tušem i kistom, tuša je bilo po svugdje, od glave do pete i cijele prostorije.

U svome prvom dijelu rada koristim stručnu literaturu te pišem o karakteristikama tuša i sve što se treba o njemu znati, isto kao i o dječjem likovnom izražavanju. Drugi dio rada je istraživanje. U istraživanju je sudjelovalo 35-ero djece. Pojašnjeno je kako je i na koji način provedeno istraživanje. Radovi dvanaestero djece je izabrano za detaljnu analizu.

Radove sam izabrala tako što sam uzela za kriterij radove koji su najbolje pokazivali različite dječje pristupe, a svi radovi uključujući njih 60 su također ušli u analizu.

1. LIKOVNI RAZVOJ DJETETA

1.1. Početak likovnog jezika

Nakon što dijete prohoda, savlada osnovne pokrete rukama, djeca počinju pokazivati određeni interes za neke radnje. Između djetetove druge i treće godine, sve ovisi o razvoju svakog pojedinog djeteta i okolinu koja mu pruža različite pogodnosti, dijete će svoju pažnju usmjeriti na još jednu djelatnost. Dijete primjećuje svoje roditelji ili ostale članove kuće da po površini nekoga papira pokreću ili pomiču ruku u kojoj drže neki predmet npr. olovka. Kada dijete dođe prvom prilikom do olovke i papira njegov će se unutarnji impuls pokrenuti i pokušat će se okušati i u tome. Dijete će učiniti točno ono što je vidjelo. Takva djetetova aktivnost se naziva imitacija (površan i mehanički stav i tumačenje, jer izostavlja interes djetetove svijesti na novu pojavu). Na svaku aktivnost na koju smo potaknuti, a već smo ju negdje vidjeli trebali bi nazvati imitacijom. Imitacija je pasivno ponavljanje, ali to djeca u ovoj dobi nikako ne rade ako su normalno razvijena i ako ih okolina svojim stavom nije dovela do toga.

Dijete svoju ruku po papiru ne pomiče mehanički, ne vode je mali i veliki mišići ruke, već djetetova svijest koja je percipirala i zapamtila pokrete pri pisanju. Neko vrijeme su linije za dijete samostalna pojava, ali nakon nekoga vremena dijete će opaziti da iza olovke povlačenjem ostaje trag. Dijete će neko vrijeme uživati u samom stvaranju tragova- linija na papiru. U međuvremenu će dijete primijetiti da odrasli oko njega govore o onome što su nacrtali ili napisali, te će i on njima kada nešto nacrtat početi pričati o tome. (Belamarić, 1986.)

1.2. Razvoj dječjeg likovnog izraza

Dijete u razdoblju nakon rođenja do godine i pol starosti nema sposobnost ni potrebu da bi se likovno izrazilo jer im motorika ruku nije dovoljno razvijena.

Faza šaranja traje do 1. godine do 3 godine -tijekom te faze šare se mijenjaju od jednostavnih crta do manjih kružnih crta. Kod djeteta je crtanje postignuće psihičke potrebe da nešto izrazi i njegove motoričke spretnosti da to omogući.

Faza sheme traje od 3 godine do 5 godina- u ovoj fazi djeca prikazuju prepoznatljive figure i objekte s najjednostavnijim elementima. Kod ove faze prepoznavamo u dječjim crtežima njihovu namjeru da nam nešto prikažu, ali je i dalje taj prikaz relativno oskudan.

Faza razvijene sheme traje od 5 godine do 8 godine- dijete u ovoj fazi prvobitno prikazuje shemu čovjeka i objekta upotpunjenim mnogim detaljima na glavi. Kod ovoga prikaza vrlo često se ističu neki simboli koji prikazuju simpatije djeteta prema prikazanoj osobi.(Varljen-Herceg L. 2010.)

2. LIKOVNI JEZIK KOD DJECE

Kada govorimo o likovnom odgoju djece govorimo o uvidu u događanja u njihovoj svijesti koji nam omogućuje sam likovni jezik . Zbog nepoznavanja i nerazumijevanja dječjeg likovnog izražavanja postoji velika opasnost da pogrešno procijenimo djecu i njihove pojave, a to dovodi do povređivanja i blokiranja suptilnih životnih procesa kod djece.

Možemo reći da oblici likovnog izražavanja nisu samo pokazatelji zbivanja u svijetu djece, već oni djeluju kao povratna sprega koja osnažuje dječje sposobnosti percipiranja, predočavanja itd. Likovne stvaralačke sposobnosti se razvijaju i oslabljuju onoliko koliko je pojedinome djetetu dato ili uskraćeno pravo njegove individualnosti.

Likovni jezik kao i svaki drugi jezik djece ima svoje osnovne simbole i strukturu. Likovni jezik ponajprije govori od djeci ili njima samima, a tek onda o svijetu koji je oko njih.

(Belamarić,1986.)

3.PRIKAZ ANIMALNOG MOTIVA

3.1.Djeca u dobi od 2 do 4 godine(spontano komponiranje)

Kod djece ove dobi su životinje neodvojivi dio življenja i adekvatno tome, sadržane su u kružnim linijama. Početni oblici ili simboli za pojedine životinje jednaki su simbolima za ljude.

Kod crtanja insekata u letu dijete opaža kroz svijet u kojem živi da se oni kreću lijevo, desno, te to pokušava linijama predočiti na papiru. Zapravo je to ono što i mi sami pred svojim očima vidimo ali nemamo tako razvijenu maštu kao djeca i ne pokušavamo to prikazati na papiru kao oni.

Kada govorimo o motivima koji djeci kao odgojitelji, roditelji kažemo da nacrtati jedno dijete u ovoj dobi neće nacrtati životinju kako ona zapravo izgleda. Kod inzistiranja na

izgledu, što često smatramo glavnom likovnom vrijednošću i ciljem likovnog izražavanja, djeca odustaju od svojih viđenja i pokušavaju zaslužiti pohvalu odraslih imitiranjem predloženih tema koje su mu prikazali. (Belamarić, 1986.)

3.2.Djeca u dobi od 4 do 5 godina

Djeca se u ovoj dobi počinju interesirati na dijelove čovječjeg tijela, kao i za dijelove životinja, te se javljaju na crtežu složeni simboli. Kod crtanja glava životinja izjednačene su sa glavama ljudi i crtane su prema shemi. Kod uspravnog položaja i raširenih ruku kod životinja dijete preuzima iz oblika čovjeka. Kada žele nacrtati dlaku kod životinja služe se nepravilnim i gustim linijama. Prva shema kojudjeca vide tj. odgojitelji ili roditelji im daju je shemu zeca, kod te sheme su najvažnije duge uši. Dijete kod prikazivanja dugih ušiju koristi kružeće linije. Funkcija je djetetu važnija od izgleda.

Kada dijete želi prikazati ptice koje lete uvijek ih crta horizontalno, te zakreće glavu da cijela ptica bude vidljiva. To se tiče viđenja mrava djeca u ovoj dobi ih više ne mogu prikazati samim krugom. Sada prikazuju glavu s ticalom i nacrtanim očima. Mrav ima šest do osam nogu, tijelo je podijeljeno u više dijelova. (Belamarić, 1986.)

3.3.Djeca u dobi od 5 do 6 godina i starija

Kod djece prijelaz iz jedne u drugu fazu nisu jasno odijeljeni. U većini slučajeva se dvije ili više faza međusobno dopunjavaju i prepliću. Kod djece se javljaju nova viđenja ali ne zaboravljaju ona prijašnja.

Leptir kao motiv ima tijelo, ticala i šarena krila, te leti. Dijete leptira u letu prikazuje povezivanjem i sažimanjem u kružice, u jednom trenutku pravilne, a u jednome nepravilne linije te tako kroz uzorak krila govori o letenju leptira.

Kada uspoređujemo crtež mrava sa djetetom ove dobi i djetetom godinu dana mlađim, uočavamo određenije i čvršće oblikovanje tijela. Dijete kretanje nogu nije više označiosymbolima, nego se ono vidi i osjeća u ritmu i različitim smjerovima i u povećanom broju nogu.

Kako dijete raste tako i mi uočavamo sve više dijelova nekog oblika, najviše kod djece koja rade sa glinom, nastaju raznovrsni načini povezivanja i sastavljanja, konstrukcije oblika.

Dijete u ovoj dobi razvija i interes za detalje. Uzet ću kao primjer životinju krokodila. I veliki i mali krokodil ima oštre zube te ih crtaju i obliku trokuta sa vrhom prema dolje te tako prikazuju oštrinu zuba. Dijete hrapavu kožu leđa crta pažljivim nizanjem cik- cak linija.

Svakoga puta kada dijete prikaže svoje viđenja neke životinje ili predmeta kažem da dijete stvara. Kod djece je stvaranje spontano i on ga smatra jednim mogućim načinom tumačenja nekog oblika ili pojave. Djeca od 5 do 6 godina mogu shvatiti da se jedan oblik ili pojava mogu prikazati na više načina. Dijete je svjesno svoje sposobnosti stvaranja.

(Belamarić, 1986.)

4.MOGUĆNOST UTJECAJA NA LIKOVNU KREATIVNOST

Stvaralaštvo se donedavno shvaćalo kao proces kojim izuzetno odabrani pojedinci stvaraju dijela visoke vrijednosti. Međutim to se shvaćanje napušta, a kreativnost se promatra kao opći ljudski potencijal. Takva promjena gledišta je otvorila mnoga nova pitanja o prirodi dječje likovne kreativnosti, koja je neposredno važna za praksu vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja.

E.Fromm naglašava da je korijen kreativnog rada i sposobnosti čuđenja koju posjeduju djeca i obilno ju koriste u igri. Kerschensteiner kaže da emocije svojim intenzitetom označavaju početak kreativnog rada. Poincarè spominje da do intuicije ne dolazi bez ozbiljnijeg rada i razmišljanja. B.Karlavaris pojmom kreativnost obuhvaća splet obilježja intelekta i osobnosti, motivacije, emotivnosti i drugih faktora koji u svojoj koncentraciji i usmjerenosti predstavljaju osnovu stvaralaštva. Kreativnost je sposobnost povezivanja dosad nepovezanih informacija i na taj način iznalaženje novih rješenja. Radi se o procesu koji se odlikuje, otvorenosću duha, prijemčivošću za okolni svijet, željom za promjenom, maštom, invencijom, originalnošću itd. (Grgurić, Jakubin,)

5. CRTAČKA LIKOVNA TEHNIKA- TUŠ

Tuš je likovna tehnika koja spada u crtačke likovne tehnike. Sve tehnike rada tušem su mokre jer se rade sa tekućim sredstvima.

5.1. Tuš-pero

Pod perom se podrazumijeva crtačka tehnika izvedena ptičjim perom (pero ptičjeg podrijetla) ili mentalnim perom .

Iščupana krila guske, gavrana i labuda su najbolja pera ptičjeg podrijetla kojima se može crtati. Kada pero manje pritisnemo uz papir, ono će ostaviti tanku crtu, a ako jače pritisnemo ostavit će iza sebe mekanu debelu crtu. Sa perom se treba uvijek izravno crtati bez prethodnog crtanja olovkom, međutim samo se ponekad može načiniti osnovna kompozicija skice olovkom. Takvu skicu treba sasvim tanko i lagano naznačiti i onda se preko nje kasnije crta perom. (Jakubin, 1989.)

5.2. Metalno pero

U današnje vrijeme se mnogo više upotrebljavaju različita metalna pera. To su obična školska pera kojima se nekada pisalo. Ona ostavljaju oštar i jasan trag. Još postoje i redis pera koja ostavljaju širi trag, a obično i kotir pero ostavlja tanki trag. Kod metalnog pera pri crtanju treba svakako izbjegavati prethodno crtanje olovkom. Pero se vuče po papiru odozgo prema dolje i slijeva nadesno. Kao materijali u crtanju najčešće služi crni tuš. Možemo crtati i sa tuševima u boji, tintom, sepijom koja se dobiva od sipe, orahovim močilom. Podlogu za crtanje čine fine vrste glatkog papira, koji ne smiju previše upijati tekućinu kojom se crta.

(Jakubin, 1989.)

5.3. Lavirani tuš

„Ako se na čistom linearnom crtežu perom ili kistom želi ostvariti privid plastičnosti oblika i tonske vrijednosti crteža upotrebljavaju se tuš ili boja razrijeđena vodom, koji se na podlogu nanose akvarel- kistom. Takav postupak se zove lavirani tuš. Crtež nastao na takav način naziva se lavirani crtež ili lavis.“(Jakubin,1989.)

Lavirani se crteži mogu ostvariti na nekoliko načina i s nekoliko tehničkih postupaka:

- a) Rad na suhoj podlozi

Kod rada na suhoj podlozi najprije načinimo osnovni crtež perom ili kistom na čvršćem papiru, kako nebi upijao razrijeđeni tuš ili boju. Nakon što se osnovni crtež dobro osušio, uzimamo deblji akvarel kist i vodu sa kojom ćemo razvodnjavati tuš ili boju koja služi za laviranje. Što više vode dodamo u tuš ili boju to će nijanse postajati svjetlije.

(Jakubin, 1989.)

b) Rad na mokroj podlozi

Kod rada na mokroj podlozi dobivamo posebne vizualne efekte slikarske i crtačke vrijednosti. Prije nego što krenemo potrebno je papir jednolično ili mjestimično namočiti čistom vodom npr. spužvicom, krpicom ili debljim kistom. Nakon što papir upije vodu, uzimamo kist ili pero za crtanje i tuš. Kako mi po mokroj podlozi povlačimo crte tako se tuš razlijeva i time nastaju mekani nejasni i nepravilni oblici. Posebne efekte kod tuša možemo postići kada ga poprskamo po vlažnoj podlozi.

Ako papir samo djelomično namočimo dobivamo posebnu likovnu zanimljivost, te kada crtamo preko suhog i mokrog dijela podloge, ili kapnemo tušem na vlažni dio dobivamo čudne oblike. (Jakubin,1989.)

5.4.Tuš-drvcce i tuš-trska

Kod osnovne karakteristike drvca i trske možemo izdvojiti krutost, no ne možemo reći da je zbog svoje krutosti manje vrijedan crtački instrument. Kada govorimo o crtanju sa trskom i drvцем moramo znati sa njima dobivamo čiste, snažnije, čvršće i grublje poteze. Trska i drvcce na sebi ne mogu dugo zadržavati tekućinu kojom crtamo, te su potezi uglavnom blaži, prozračniji i svjetliji. Takav način možemo reći da pridonosi bogatstvu likovnog izraza kojeg očitujemo kod nijansiranja linija od potpuno crnih do potpuno svijetlih tonova.

Kada bismo željeli crtati sa drvćem i trskom, ponajprije moramo pripremiti pribor. Pri samome vrhu moramo suhu trsku istanjiti da vrh bude plosnat, a zatim koso zarezati. Kada to napravimo sredstvo je spremno za rad. Mi sami možemo prema želji napraviti

vrhove trske ili drvca različitih širina da možemo povlačiti i tanje i deblje crte. (Jakubin, 1989.)

5.5.Tuš- kist

Crtački i slikarski pribor kist sa svojim karakteristikama daje jedinstven i specifičan te brzo prepoznatljiv likovno-vizualni izraz. Kada crtamo sa kistom možemo dobiti prilikom crtanja vrlo tanke ili vrlo debele linije. Što jače pritisnemo ruke na kist i podlogu i različitom debljinom kista dobivamo čitavu skalu linija, od vrlo tankih do vrlo debelih.

Ako nam se dogodi da u kistu ponestaje tekućine kojom se crta i list postaje već pomalo suh, tada potezi dobivaju nov karakterističan likovni zvuk. Postaju škrti, suhi, prozračni i vidljivije odaju strukturu samoga kista. Osnovna i bitna karakteristika crtanja kistom su različite kombinacije linearnih i plošnih vrijednosti. (Jakubin, 1989.)

6.METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA

6.1.Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi na koji se način djeca vrtićke dobi koriste crtačkom tehnikom tuš te koje razlike nastaju kada koriste različite pribore za crtanje tušem.

6.2.Hipoteze istraživanja

H1: Starija dobna skupina djece će likovnoj tehnici tuš pristupi s više detalja u likovnom izrazu u odnosu na djecu mlađe dobne skupine.

H2: Djeca će se kod crteža laviranim tušem bazirati na popunjavanju ploha zadanog motiva, a kod crtanja tušem i drvcem na iscrtavanje detalja.

H3: Crteži crtani tehnikom lavirani tuš i kist će prostorno zauzimati više mjesta na papiru od crteža crtanih tušem i drvcem.

6.3.Variable

Zavisna: likovna tehnika, dob

Nezavisna: motiv, likovni rad

6.4.Uzrok istraživanja

Uzrok istraživanja obuhvaća djecu mlađe i starije vrtićke skupine iz dječjeg vrtića Sv. Josipa iz Granešine u Zagrebu. Istraživanje u mlađoj vrtićkoj skupini je provedeno sa 16-tero djece, a u starijoj vrtićkoj skupini sa 19-tero djece.

6.5.Instrument istraživanja

U vrtiću su provedena dva istraživanja, u dvije vrtićke skupine u razmaku od sedam dana, u trajanju po dva sata. Do rezultata istraživanja se dolazi analizom dječjih likovnih radova.

6.6.Postupak istraživanja

Prije samoga izvođenja istraživanja porazgovarala sam sa mentoricom i kolegicom u obje skupine. Nakon što sam im objasnila cilj istraživanja, način obrade podataka dobivenih istraživanjem i kako želim provesti istraživanje prionule su mi u pomoć za različitim prijedlozima. Nakon obavljenog razgovora, kod kuće sam napisala pripremu za provođenje

istraživanja na temu „Leptiri“. U obje skupine je početak istraživanja bio isti. Pročitala sam im priču o leptirima, objasnim im kako i što trebaju raditi i nakon uvodnoga djela i poticajnih pitanja krenuli smo sa radovima. Djeca su mi dolazila u grupicama po 4-ero, i kako je koje dijete završilo tako je dolazilo drugo dijete. Svako dijete je dobilo A4 papir, tuš i pero. Kada je završio sa prvim crtežom dobili su još jedan A4 papir i lavirani tuš i kist. Za vrijeme istraživanja u mlađoj vrtićkoj skupini je bilo 16-tero djece, a u starijoj vrtićkoj skupini 19-tero djece.

6.7.Način obrade podataka

Za analizu radova sam odabrala 24 radova. Iz starije vrtićke skupine 7-ero djece po dva rada , a iz mlađe 5-ero djece po dva likovna rada. Radove sam analizirala prema hipotezama koje sam zadala prije početka istraživanja, te sam radovima zaključila koje su hipoteze potvrđene, a koje nisu. Svako je dijete pri crtanju radova komentiralo i ispitivalo o čemu se radi.

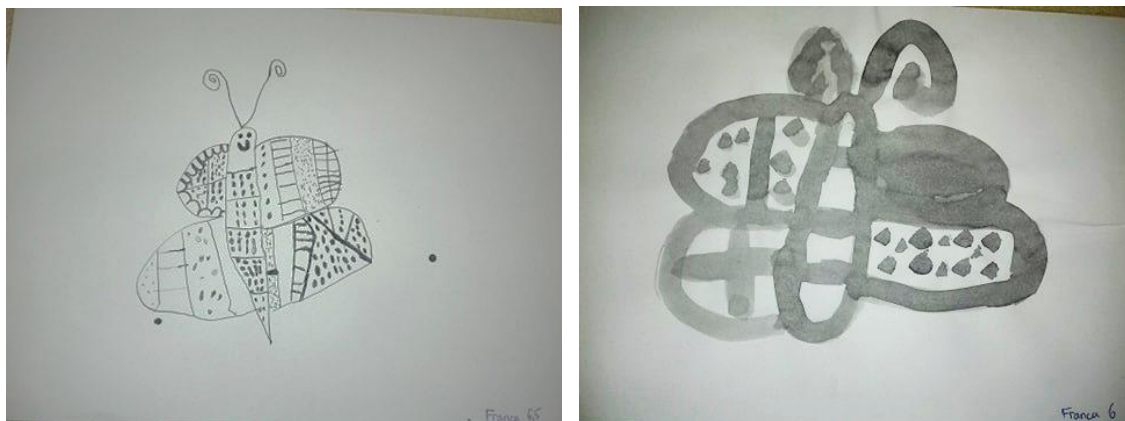
7.ANALIZA RADOVA

Cilj istraživanja je utvrditi na koji se način djeca vrtićke dobi koriste crtačkom tehnikom tuš te koje razlike nastaju kada koriste različite pribore za crtanje tušem.

U svrhu ovoga istraživanja je nastalo 70 likovnih radova. Odabirom za detaljniju analizu sam izabrala 24 dječja likovna rada koja su nastala od 12-tero djece. Iz mlađe odgojne skupine 5-ero djece, a iz starije 7-ero djece. Svako dijete je nacrtalo po dva likovna rada. Prvi likovni rad odnosio se na tuš i pero, a drugi likovni rad na lavirani tuš i kist.

U analizi radova pozornost sam obratila na korištenje samoga pribora za crtanje i na njihov pogleda na motiv leptira tj. kako oni zapravo vide leptira te sam o nekoliko djece dobila izvrsne radove dok neka djeca još uvijek nemaju predodžbu kako leptir zapravo izgleda.

7.1. Likovna analiza radova djece starije dobi

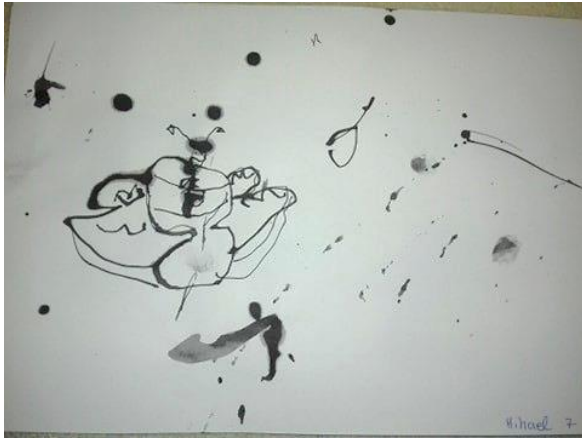

Slika 1. a) F.6,5g, tuš i pero Slika 1. b) F.6,5g, lavirani tuš i kist

Crtež je nacrtala djevojčica koja ima 6,5 godina. Pri crtanju motiva leptira sa tušem i perom se bazirala na detalje. Spretno i sa veseljem je crtala i cijelo se vrijeme hvalila kako je ona to već kod kuće radila. Prije crtanja pokazala sam joj par fotografija leptira i kada je leptiru nacrtala oči i usta upitala sam ju zašto je nacrtala usta i oči. Odgovor je bio da i leptiri moraju vidjeti gdje lete i moraju jesti.

Na crtežu sa laviranim tušem vidimo slično prikazanog motiva leptira samo s malo manje detalja i prostorno crtež zauzima više mjesta na papiru. Djevojčica se kod crtanja tušem i perom bazirala na iscrtavanju detalja, a kod laviranog tuša se bazirala na popunjavanju ploha zadanog motiva, što potvrđuje hipotezu H2.

Crteži prikazuju da crtež sa tušem i perom zauzima manji prostor na papiru, dok tehnika sa laviranim tušem zauzima veći prostor što potvrđuje hipotezu H3.

Slika 2. a) M.7g, tuš i pero

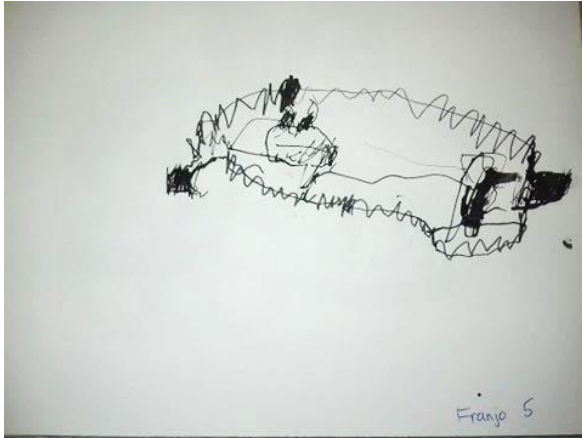

Slika 2. b) M.7g, lavirani tuš i pero

Crtež je nacrtao sedmogodišnji dječak sa posebnim potrebama. Dok je crtao sa tušem i perom nije se toliko bazirao na detalje. Digao se u jednom trenutku i onda se vratio za par minuta jer se sjetio da nije ukrasio krila te je pitao da li može dodati još par detalja. Nakon nacrtanog prvog crteža želio je još crtati, te sam mu ponudila lavirani tuš, bio je oduševljen jer kako on kaže voli raditi sa kistovima.

Hipoteza H2- dijete se bazira na popunjavanju detalja sa perom i tušem, a kod laviranog tuša ne. Mogli bismo reći kako hipoteza u ovome slučaju nije potvrđena jer se dječak nije previše trudio oko detalja.

Hipoteza H3- crtež sa laviranim tušem zauzima više prostora na papiru od crteža sa tušem i perom, hipoteza je u ovome slučaju potvrđena.

Slika 3. a) F.5g, tuš i pero

Slika 3. b) F.5g, lavirani tuš i pero

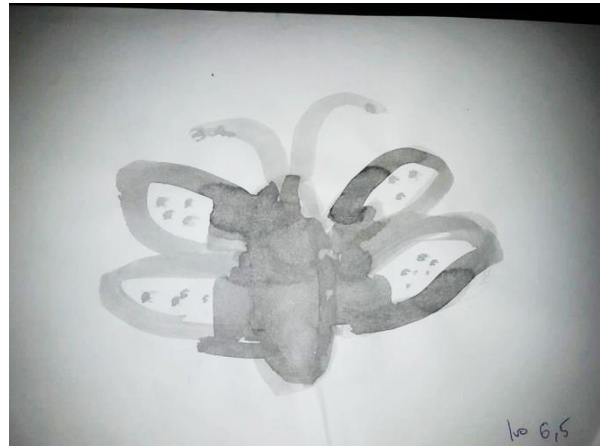
Crteže je nacrtao petogodišnji dječak. Crtež sa tušem i perom prikazuje svemirski brod i leptira, dok crtež laviranim tušem i perom prikazuje leptira i avion. Dječak se bazirao na desnoj strani papira. Kod laviranog tuša je popunio cijeli unutarnju površinu.

Moglo bi se reći da se dječak bazirao na iscrtavanju detalja sa tušem i perom, što potvrđuje hipotezu H2.

Hipoteza H3- prostorno kod ovoga crteža i jedan i drugi zauzimaju istu površinu na papiru, a ne kako nam hipoteza kaže (crtež sa laviranim tušem zauzima veću površinu na papiru do crteža sa tušem i perom). Prema tome ovi radovi ne potvrđuju hipotezu.

Slika 4. a) I.6,5g, tuš i pero

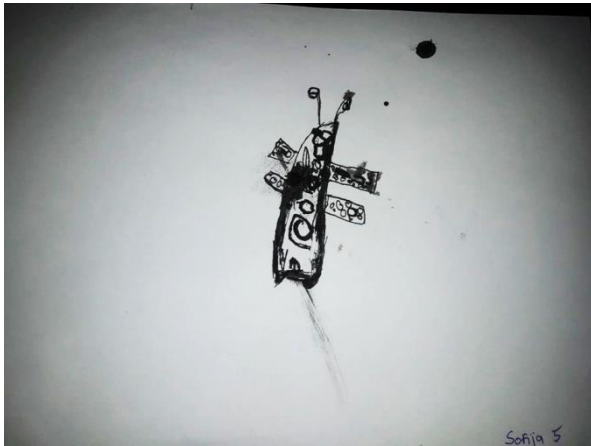
Slika 4. b) I.6,5g, lavirani tuš i kist

Crteže je nacrtao dječak od šest i pol godina koji pripada starijoj vrtićkoj skupini. Prilikom crtanja nije komentirao niti previše ispitivao, U jednom je trenutku jedino prokomentirao da kako je lijepo crtati a da mu nitko ne govori šta i kako mora.

Dječak je sa svojim crtežima zadovoljio hipotezu H1 koja kaže da će djeca starije dobne skupine likovnoj tehnici tuš pristupiti sa više detalja u likovnom izrazu u odnosu na mlađu djecu. Ovaj rad potvrđuje hipotezu H1.

Kod hipoteza H2 imamo slučaj da se dječak pri radu sa tušem i perom minimalno bazirao na iscertavanju detalja, a kod laviranog tuša i kista se bazirao na popunjavanju ploha zadanog motiva. Hipoteza H2 je potvrđena.

Crteži sa laviranim tušem će zauzimati prostorno više mjesta na papiru od crteža sa tušem i perom- hipoteza H3. Kao što vidimo iz priloženih crteža dječak je tako i postupio je hipoteza H3 potvrđena.

Slika 5. a) S.5g, tuš i pero

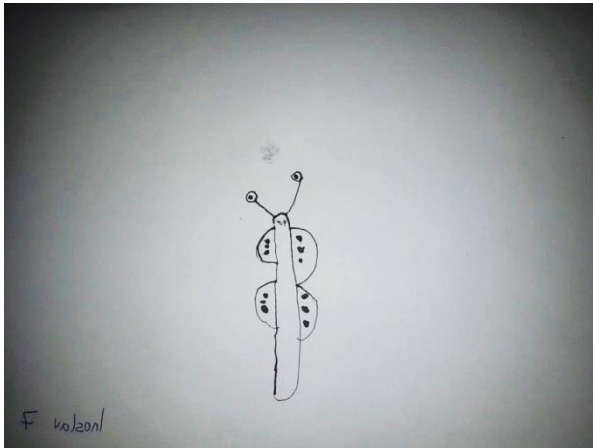
Slika 5. b) S.5g, lavirani tuš i pero

Djevojčica koja je nacrtala crteže pripada starijoj vrtićkoj skupini, ima pet godina. Djevojčica je radu pristupila sa oduševljenjem i sa puno pitanja.

Po crtežima se vidi da djevojčica spada u stariju vrtićku skupinu jer samim pogledom na crteže vidimo da je hipoteza H1 koja kaže da će starija djeca pristupiti likovnoj tehnici tuš sa više detalja od mlađe djece potvrđena.

Hipoteza H2 je isto tako u ovom crtežu potvrđena jer se djevojčica kod crtanja sa laviranim tušem i perom bazirala na popunjavanju plohe motiva, dok pri crtanju sa tušem i perom na iscrtavanju detalja.

Crteži sa laviranim tušem i kistom će zauzimati više prostora na papiru od crteža sa tušem i perom tako kaže hipoteza H3 te je u ovome slučaju potvrđena.

Slika 6. a) I.7g, tuš i pero

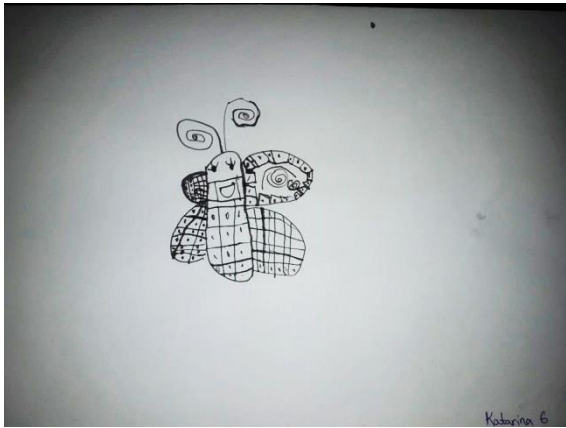

Slika 6. b) I.7g, lavirani tuš i pero

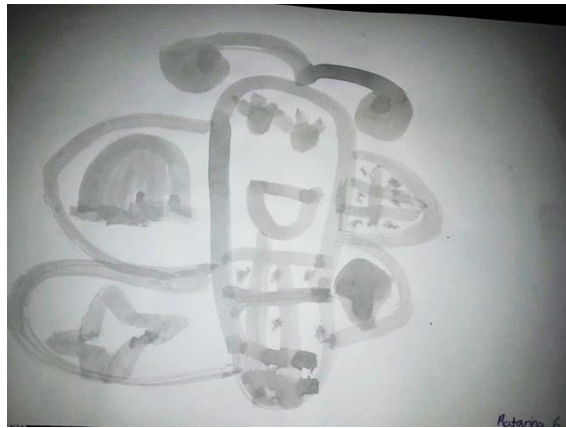
Crteže je nacrtao dječak od sedam godina, te pripada starijoj vrtićkoj skupini. Dječak je tehnici pristupio sa minimalizmom detalja te ću to objasniti u daljnjem obrađivanju hipoteza.

Hipoteza H1 je ovim crtežom potvrđena jer se minimalna vidljivost više detalja prepoznaje u točkicama koje su prisutne u crtežu sa perom i tušem, dok ih u crtežu sa laviranim tušem nema. Hipoteza H2- djeca će se kod crtanja laviranim tušem bazirati na popunjavanju ploha zadanog motiva, a kod crtanja sa tušem i perom na iscrtavanju detalja. U ovom slučaju ni hipoteza H2 nije potvrđena, jer je dijete samo linearno prikazalo leptira u tehnici laviranog tuša.

Potvrđena je hipoteza H3, što je vidljivo u razlici u veličinama nacrtanih leptira.

Slika 7. a) K.6g, tuš i pero

Slika 7. b) K.6g , lavirani tuš i pero

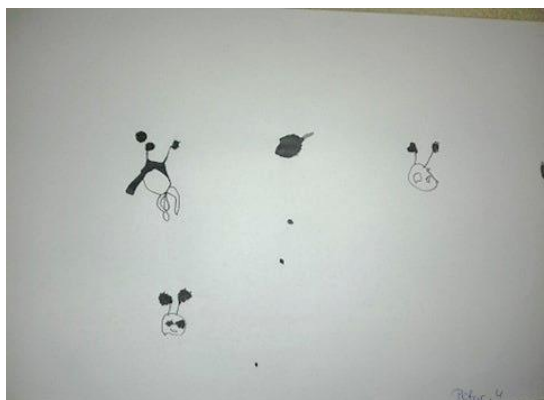
Crteže je nacrtala djevojčica od šest godina koja pohađa stariju vrtićku skupinu. Djevojčica je pristupila tehnici sa zainteresiranošću. Kod rada sa tušem i perom se vidi da je djevojčica posvetila pažnju detaljima tj. iscrtavanju detalja, a kod laviranog tuša se bazirala na veličinu motiva.

Kod djevojčice je hipoteza H1 potvrđena, jer je pristupila sa više detalja nego što bi pristupila mlađa djeca.

Hipoteza H2- nije potvrđena jer se djevojčica nije bazirala na popunjavanju ploha kod crteža sa laviranim tušem već se i sa njime bazirala na iscrtavanju detalja kao i kod tuša i pera.

Crtež sa laviranim tušem i kistom zauzima prostorno više mjesta na papiru od crteža sa tušem i perom te je hipoteza H3 potvrđena.

7.2. Likova analiza radova djece mlađe dobi

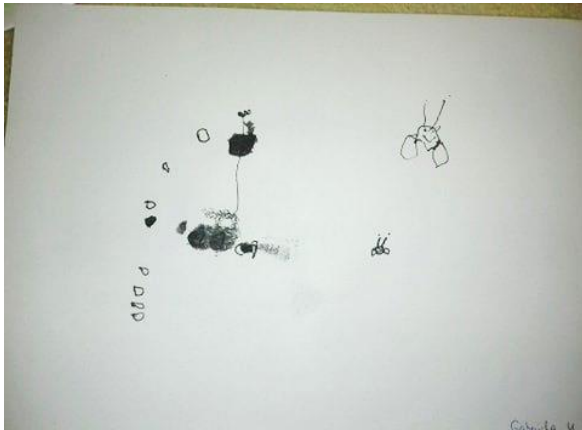
Slika 8. a) P.4g, tuš i pero

Slika 8. b) P.4g, lavirani tuš i kist

Crtež je nacrtao četverogodišnji dječak. Pri crtanju motiva postavljao je puno pitanja. Jedno od njih je zašto baš leptiri, jel`mogu nacrtati obitelj leptira itd. Na crtežu sa tušem i perom je nacrtao obitelj leptira. Kao što vidimo bazirao se na glave leptira. Crtež sa tušem i perom kod njega zauzima veću površinu papiru, od laviranog tuša, što je u suprotnosti s hipotezom H3. Međutim ako gledamo samo jedan motiv leptira onda je crtež sa laviranim tušem i kistom veći i zauzima veću površinu papira od crteža sa tušem i perom.

Crtež sa laviranim tušem se nalazi u sredini papira i popunjava unutrašnjost motiva. Kao što kaže hipoteza H1 da će se starija djeca više bazirati na detalje, sa ovim crtežom smo to i ustanovili pošto je dječak mlađe dobi. Hipoteza H1 je potvrđena.

Slika 9. a) G.4g, tuš i pero

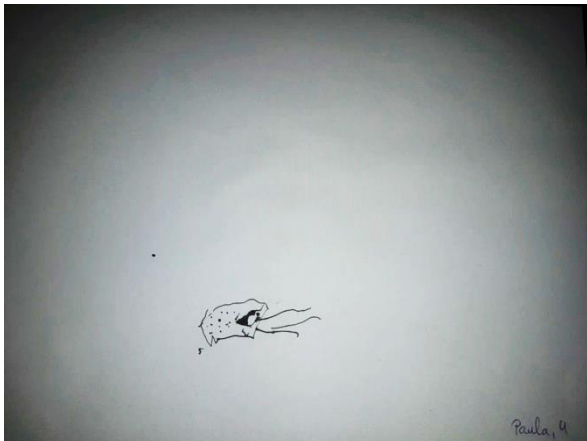
Slika 9. b) G.4g, lavirani tuš i pero

Crtež je nacrtala četverogodišnja djevojčica. Ona svoj crtež sa tušem i perom opisuje kao veliki je tata leptir, a male točkice su mali leptiri. Na crtežu sa laviranim je nacrtala ponovno tatu leptira i kuću za njegove leptire.

Hipoteza H1-i ovaj crtež mlađeg djeteta pokazuje da je ono pristupilo manjem iscrtavanju detalja kao starija. Ovaj rad potvrđuje hipotezu H1.

Hipoteza H2- djevojčica se nije bazirala na iscrtavanju detalja sa tušem i perom kao što kaže hipoteza, dok je kod laviranog tuša bila bazirana na popunjavanju motiva.

Prostorno crtež sa laviranim tušem zauzima više prostora na papiru od crteža sa tušem i perom što potvrđuje hipotezu H3.

Slika 10. a) P.4g, tuš i pero

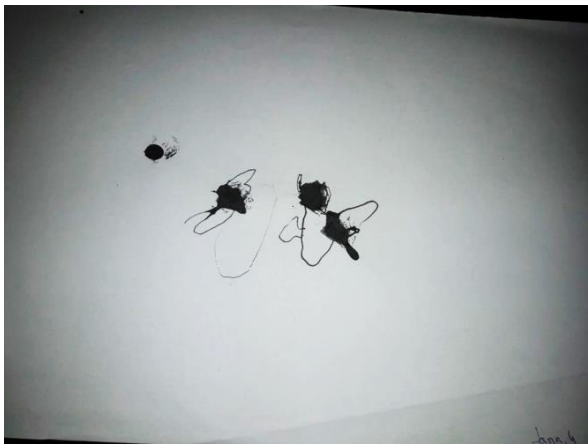
Slika 10. b) P.4g, lavirani tuš i kist

Crteže je nacrtala djevojčica koja ima četiri godine. Dok je crtala bila je jako zainteresirana i stalo je ispitivala zašto to mora raditi i zašto baš sa takvim priborom, ali da joj se jako sviđa takva tehnika.

Ovaj crtež je nacrtala djevojčica iz mlađe vrtičke skupine te vidimo da nema toliko detalja kao što ima kod djece starije vrtičke skupine. Kod djevojčice su detalji minimalistički što nam potvrđuje H1- starija dobna skupina će likovnoj tehnici tuš pristupiti sa više detalja od mlađe dobne skupine.

Hipoteza H2-Djeca će se kod crteža laviranim tušem bazirati na popunjavanju ploha zadanog motiva, a kod crtanja tušem i drvcem na iscertavanje detalja. Djevojčica nije zadovoljila hipotezu H2 jer i u tehnici za tušem i perom kao i sa laviranim tušem i kistom se bazirala na iscertavanju detalja.

Na crtežu sa tušem i perom vidimo da je iskorišten mali dio prostora na papiru, a sa laviranim tušem je prostor ispunjeniji. To nam je dokaz da je hipoteza H3 potvrđena, a ona kaže da će crteži sa laviranim tušem i kistom zauzimati više prostora na papiru nego crteži sa perom i tušem.

Slika 11. a) J.4g, tuš i pero

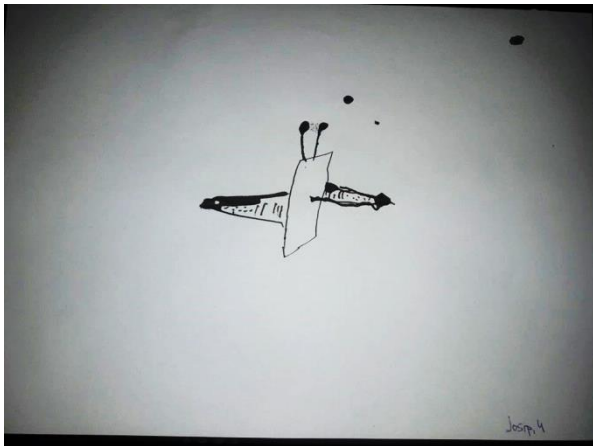
Slika 11. b) J.4g, lavirani tuš i pero

Crteže je nacrtala djevojčica koja pripada mlađoj vrtićkoj skupini, te ima četiri godine. Tuš i pero joj se nisu nešto pretjerano svidjeli, ali je sa laviranim tušem i perom bila oduševljena i rekla je da jako voli crtati sa kistom. Kod crteža sa laviranim tušem i perom se vidi da je zauzela više prostora na papiru od tuša i pera.

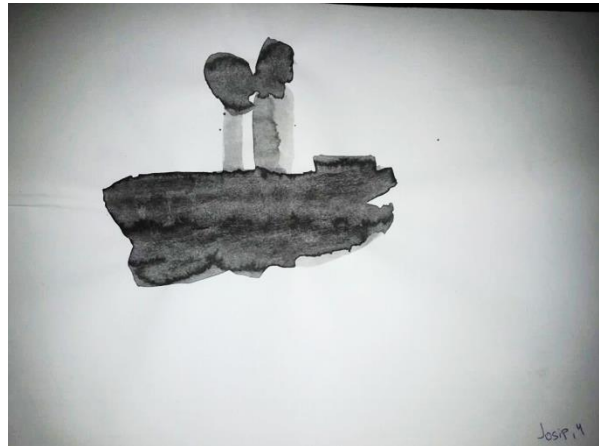
H1 je potvrđena jer mlađa djeca pristupaju likovnoj tehnici tu sa manje detalja od starije djece. Po crtežima i samo uočavamo da je to istina.

Djevojčica se više bazirala na popunjavanju oblika sa tušem i perom nego sa laviranim tušem i perom, a hipoteza H2 kaže da će se djeca bazirati kod crtanja laviranim tušem i kistom na popunjavanju zadanih ploha motiva, dok će se kod tuša i pera bazirati na iscrtavanju detalja. Iz priloženih crteža možemo zaključiti da hipoteza H2 nije potvrđena.

Hipoteza H3 je potvrđena jer crteži sa laviranim tušem prostorno zauzimaju više mjesta na papiru od crteža sa tušem i perom .

Slika 12. a) J.4g, tuš i pero

Slika 12. b) J.4g, lavirani tuš i pero

Dječak u dobi od četiri godine te pripada mlađoj vrtićkoj skupini. Dječak je kod korištenja tuša i pera iscrtavao detalje, a kod laviranog tuša i pera se bazirao na popunjavanju motiva i veličini.

Hipoteza H1 nije u ovome slučaju potvrđena jer je dječak iz mlađe vrtićke skupine pristupio likovnoj tehnici tuš sa dovoljno detalja te sa toliko detalja su pristupala i neka djeca u starijoj skupini.

Dječak se bazirao na popunjavanju ploha leptira sa laviranim tušem i perom. Isto tako bazirao se i na nekoliko detalja sa tušem i perom te je hipoteza H2 potvrđena.

Crtež sa laviranim tušem zauzima više prostora na papiru, nego crtež sa tušem i perom te je i hipoteza H3 u ovome slučaju potvrđena.

8. RASPRAVA

Hipoteza H1 glasi: „Starija dobna skupina djece će likovnoj tehnici tuš pristupi s više detalja u likovnom izrazu u odnosu na djecu mlađe dobne skupine.“ Crteži koji potvrđuju ovu hipotezu su: 1(a,b), 2(a,b), 4(a,b), 5(a,b), 6(a,b), 7(a,b), 9(a,b), 10(a,b), 11(a,b). Ukupno ima 18 radova koji potvrđuju hipotezu H1. Radovi koji ne potvrđuju hipotezu H1 su: 3(a,b), 8(a,b), 12(a,b). Ukupno 6 rada je potvrđuje hipotezu H1. Detaljnom analizom svih 70 radova, 38 radova je potvrdilo hipotezu H1, a 32 rada nije. Kao što vidimo nisu samo starija djeca pristupila likovnoj tehnici tuš sa više detalja. Iz analiziranih radova vidimo da su i mlađa djeca vrlo dobro pristupila detaljima da motivu leptira. Po mom mišljenju nije bitna dob za ovu hipotezu već mašta koja u dječjem svijetu može svašta.

Hipoteza H2 glasi: „Djeca će se kod crteža laviranim tušem bazirati na popunjavanju ploha zadanog motiva, a kod crtanja tušem i drvcem na iscrtavanje detalja.“ Crteži koji potvrđuju ovu hipotezu su: 1(a,b), 2(a,b), 3(a,b), 4(a,b), 5(a,b), 12(a,b). Ukupno 12 radova potvrđuje hipotezu H2. Crteži koji ne potvrđuju hipotezu H2 su: 6(a,b), 7(a,b), 8(a,b), 9(a,b), 10(a,b), 11(a,b). Ukupno ih ne potvrđuje 12 radova. Kroz obaradu detaljnije analize utvrdila sam da 25 radova potvrdilo hipotezu H2, a 45 radova nije. Kod ove hipoteze smo ustanovili da su starija djeca više popunjavala plogu zadanog motiva od mlađe djece i kod iscrtavanja detalja drvcem i tušem. Moje mišljenje što se tiče ove hipoteze je da starija djeca imaju bolju koncentraciju od mlađe te tako detaljima pristupaju puno smirenije i ne ubrzavaju postupak kako bi bili ranije gotovi sa radom.

Hipoteza H3 glasi: „Crteži crtani tehnikom lavirani tuš i kist će prostorno zauzimati više mjesta na papiru od crteža crtanih tušem i drvcem.“ Crteži ili radovi koji potvrđuju hipotezu H3 su : 1(a,b), 2(a,b), 3(a,b), 4(a,b), 5(a,b), 6(a,b), 7(a,b), 9(a,b), 10(a,b), 11(a,b), 12(a,b). Ukupno ima 22 rada koja potvrđuju hipotezu H3. Rad koji ne potvrđuje hipotezu H3 je: 8(a,b). Detaljnom analizom sam utvrdila da 57 radova potvrđuje hipotezu H3, a 13 radova ne potvrđuje hipotezu H3. Kod crtanja sa laviranim tušem i perom je mnogo lažke bilo djeci nacrtati većeg leptira. Zato su motivi leptira na papiru dvostruko veći nego li leptiri crtani sa tušem i drvcem. Kod ove hipoteze nije bitan dob djeteta jer su i djeca mlađe dobi i djeca starije dobi pristupila jednakim potvrdom na hipotezu.

9.ZAKLJUČAK

Tuš je likovna tehnika koja spada u crtačke likovne tehnike. Sve tehnike rada tušem su mokre jer se rade sa tekućim sredstvima. Crtačku tehniku može koristiti sa metalnim perom,ptičjim perom, kao lavirani tuš(razrijeđen sa malo vode), drvcem i trskom, kistom.

Ovo istraživanje je provedeno u srednjoj odgojnoj vrtićkoj skupini i u starijoj odgojnoj vrtićkoj skupini DV Sv. Josipa u Zagrebu. Analizom dječjih radova došli smo do tri zaključka.Starija dobna skupina djece će likovnoj tehnici tuš pristupi s višedetaljau likovnom izrazu u odnosu na djecu mlađe dobne skupine. Djeca će se kod crteža laviranim tušem bazirati na popunjavanju ploha zadanog motiva, a kod crtanja tušem i drvcem na iscrtavanje detalja.Međutim ovo nije u potpunosti potvrđeno. Crteži crtani tehnikom lavirani tuš i kist će prostorno zauzimati više mjesta na papiru od crteža crtanih tušem i drvcem.Na kraju samoga istraživanja likovni radovi su u većini slučajeva bili uspješni. Djeca su bila vrlo zainteresirana i oduševljena novim načinom rada tj. crtanja.

Tuš je vrlo zanimljiva crtačka tehnika koja je po mome završnome radu i istraživanju vrlo lako primjenjiva sa djecom mlađe i starije dječje dobi. Ne treba je zapostavljati u dječjim vrtićima jer tako umanjujemo djeci jedan kvalitetan razvoj i njigove istraživanje svijeta na likovni način. Vrlo je zanimljivo likovno izražavanje jer potičedjecu na usredotočenost i koncentraciju pri radu sa tušem i perom, laviranim tušem i kistom.

LITERATURA

1. Belamarić, D. (1987). Dijete i oblik. Zagreb: Školska knjiga.
2. Bodulić, V. (1982). Umjetnički i dječji crtež: priručnik za odgojitelje i nastavnike. Zagreb: Školska knjiga
3. Grgurić, N., Jakubin, (1996). M. Vizualno- likovni odgoj i obrazovanje. Zagreb: Educa
4. Jakubin, M. (1989). Osnove likovnog jezika i likovne tehnike. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu
5. Peić, M. (1968.). Pristup likovnom djelu. Zagreb: Školska knjiga.
6. Sylvia D. (2003). 80 kreativnih likovnih radionica za odgojitelje i učitelje. Zagreb: Alfa.
7. Tanay, E. R. (1990). Likovna kultura u nižim razredima osnovne škole: priručnik za nastavnika. Zagreb: Školska knjiga
8. Varljen-Herceg L., Rončević A., Karlavaris B. (2010). Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alfa